

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MİLLET KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI*

Muzaffer ÇATAK**

Çağlar YILDIZ***

Öz: Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, Siirt il merkezindeki bir ortaokulda öğrenim gören 148 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden “*olgubilim deseni*” kullanılmıştır. Örneklemenin belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt olarak Türk, Arap, Kürt kökenli öğrencilerin öğrenim gördüğü bir okul seçilmiştir. Verilerin toplanmasında öğrencilerinin “*millet*” kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, öğrencilere “*Millet...a/e benzer. Çünkü ...*” ifadesinin yer aldığı bir form kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki farklı etnik grupların bulunduğu bir okulda öğrencilerin genel olarak millet kavramına ilişkin metaforik algılarının belirlenerek incelenmesidir. Öğrencilerden 118 metafor elde edilerek, metaforlar 8 kavramsal kategoriye ayrılmıştır. En yüksek frekansa sahip olan metaforlar, *vatan* (f=16) ve *aile* (f=14) olarak görülmektedir. Öğrencilerin “*millet*” kavramına çoğunluk olarak “*vatan*” kavramını cevap olarak vermesi olumlu olarak değerlendirilmektedir. Kategorilere bakıldığında öğrenciler tarafından en fazla birlik ve manevi birlik; en az ise kültür ve bağımsızlığın değerlendirildiği; milleti oluşturan ülkü unsuruna ise hemen hemen hiç değinilmediği görülmektedir. Farklı etnik unsura sahip olan öğrencilerin millet kavramına ilişkin yorumlamada kavram eksiklikleri olmasına rağmen, öğrencilerin millet kavramını etnik ayırım yapmaksızın oluşturdukları görülmektedir. 148(%100) öğrenciden 118(%80)’i millet kavramı ile ilişkili olan ilgili forma yanıt vermiş olmasına rağmen, öğrencilerin 30’u yani %20’si ise forma hiç cevap vermemiştir. Yüzde 20 oranı yüksek bir oran olup, millet kavramını bu oranlar dâhilinde değerlendirilecek olunursa, çalışma grubundaki öğrencilerin millet kavramına yönelik kazanım yeterliliklerinin düşük olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Metafor, Nitel Araştırma, Millet, Ortaokul

* Bu çalışma 4- 6 Mayıs 2017 tarihleri arasında Anadolu üniversitesi tarafından düzenlenen VI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda (USBES 6) sunulan bildirinin geliştirilmiş ve değiştirilmiş şeklidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Siirt üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD. E-posta: mucaffer@hotmail.com

*** Öğr. Gör., Siirt üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD. E-posta: cyildiz3@gmail.com

MIDDLE SCHOOL STUDENTS' METAPHORIC PERCEPTIONS REGARDING the CONCEPT of NATION

Abstract: This study was conducted with 148 students who study in a middle school which is located in Siirt city center in spring semester of 2016-2017 academic year. phenomenological approach was used as research design in the study. For determining the sample, criterion sampling was used from non-random sampling methods. One middle school in Siirt, which houses Turkish, Arabic and Kurdish students, was selected as a setting for the study. In order to determine the perceptions of the students about the concept of "nation", students were asked to complete the following missing statement in a form: "Nation is like, because.....". The aim of the study is to determine the metaphorical perceptions of the students on concept of nation in a school where different ethnic groups are represented in Siirt, Turkey. 118 metaphors were obtained from the students' responses and these metaphors were divided into 8 conceptual categories. The most frequent metaphors given by the students were homeland (f = 16) and family (f = 14). It can be considered positively that majority of students produced homeland as metaphor for the concept of nation. Looking at the categories, the unity and the spiritual unity were the most frequently expressed metaphors, whereas culture and independence were the least expressed ones. Additionally, the social Ideal constituting the nation were hardly expressed by the students. By looking at these categories, it can be concluded that students with different ethnic background have a concept of nation despite the lack of interpretation about the concept thoroughly. As for the questionnaire, it was seen that 30 out of 148 students (20%) did not produce any metaphors on the form. 20 percent is actually a high ratio, therefore it can be argued that the students' acquisition of the concept of nation could be considered low.

Keywords: Social Studies, Metaphor, Qualitative Research, Nation, Middle School

Extended Summary

Purpose

This study's data, obtained from the cognitive and affective judgments of the participants through metaphors, are thought to help studies that can be conducted in the future. The aim of this study is to determine the metaphorical perceptions of the students about the concept of nation in a school where different ethnic groups are represented in Turkey's Southeastern Anatolia region. Two other objectives sought for this purpose are as follows:

1. To what extent are the concepts such as culture, unity, ideals, homeland used by students for the concept of nation?

2. Will the students produce metaphors related to ethnic discrimination when they form the concept of nation?

Method

In this study, "phenomenology" was used as a qualitative research design. The study group consists of a total of 148 students in a middle school in Siirt province in the spring semester of 2016-2017 academic year. In determination of sampling, non-arbitrary sampling methods were used as criteria sampling. As a criterion, the school, in which Turkish, Arabic and Kurdish students were studying, was chosen. In order to determine perceptions of the students about the concept of "nation", students were requested to complete the following the statement in form: "Nation is similar toBecause..... Students were asked to indicate in the form that metaphors can be done in the form of anything and to write the reason for their metaphors. In addition, content analysis of metaphors was used in determining the categories according to different concepts. The data were then analyzed in accordance with the content analysis. 118 metaphors and 8 conceptual categories came to the forefront following this analysis.

Results and Discussion

Metaphors expressed by students are ranked from highest to lowest in frequency as follows: Homeland (f = 16), Family (f = 14), Community and People (f = 8), Society (f = 6), Soldier (f = 5), State and Human (f = 4). It is positive for students to give the concept of "Homeland" as a metaphor for "Millet" first. As it is known, a nation without homeland is less likely to exist as a nation. When students are considered in this regard, it is seen that they understand one of the components of the concept of nation. It is seen that other elements included in the concept of nation are given as metaphors with low frequencies. In a similar study carried out by Ulusoy and Erkuş (2015), students regard the homeland concept as a community of individuals and a place which the nation has obtained by war, and define the two as inseparable parts. In another study on homeland by (Gömleksiz and Üner, 2016), middle school students developed 19 metaphors in four categories, different from the eight categories in our study of the homeland concept. The "family" for the national metaphor is one of the most metaphors associated by the students most with the concept of homeland, then the "home" metaphor is the most common metaphor identified by the students associated with the concept of homeland (Özkan ve Taşkın, 2014; Gömleksiz and Üner, 2016).

Sadık and Sarı (2012) have also found that "school" is the most influential factor in the students' metaphors about democracy in terms of the expression of democracy perception by middle school students.

In this study, it is necessary to refer to the concept of nation again in order to form the categories that go with with the definition of nation. A nation can be described as a large group of people who live on the same land, have a common historical background, and share a feeling of joy and sorrow or a sense of purpose or tradition. Percentage of metaphor categories is as follows; the Unity is 27%, Spiritual Unity 21%, Location 18%, Political Unity 10%, Power 10%, Assistance and Solidarity 7%, Independence 4%, Culture 3%. When the categories were examined, it was found that the students expressed the Unity and Spiritual Unity the most; whereas culture and independence were the least expressed. In a study by Sapling and Moon (2013), the concept of "nation" is related to "culture" and "cultural heritage" and these two as the most expressed metaphors. Given the other categories in this study, it is seen that the students of the nation constitute almost nothing. In the light of this result, it can be said that the 'ideal' exists in definition of nation concept, but students do not know or even realize it. Similar to lack of "ideal" element among metaphors expressed by the students for the nation, "human-environment interaction" and "geography-human relation" in the definition of geography appear to be absent by middle school students' metaphors in Aydın's (2010) study. In these studies, while it is necessary for students to acquire concepts when perceiving them; they do not consider these concepts as important and essential elements in their perception.

The common understanding of history and the element of culture are seen again with very low in frequency. Some students said "Nation is like a homeland. Because the homeland means Turkey "," The nation is similar to the country. Because every country is a nation. It is seen that the students consider the nation only a group of people living on soil surrounded by borders. However, the nation should not be limited to Turkey. Eröz (1987) states that the people in nation is not just a group of people living side by side on the same geographical area without cultural bonds.

Conclusion

81 (55%) male, 67 (45%) were female student's form the working group of the study. and the distributions of the classes within the group was as follows: 5th grade (f = 26), 6th

grade (f = 25), 7th grade (f = 24), 8th grade (f = 25) students. Out of the 148 students who constituted the group, 118 (80%) responded to the form while 30 (20%) did not. When the ratio of the respondents in each class is analyzed, it is seen that 33 (89%) of the respondents are in the sixth grade (highest); and the lowest responding class is the 5th grade with 27 (71%) students. When we look at the ratios among non-responders, it is seen that the highest ratio is 5th grade with 11 (29%) and the lowest ratio is 8th grade with 4 (11%).

When we look at the forms completed by Arab, Kurdish and Turkish students, no separatist or racist expression has been found. When the metaphors are categorically examined, it is seen that the students of different ethnic factors have conceptual deficiencies in interpretation of the concept of the nation, but students have fully developed consciousness of unity.

Although 118 (80%) out of the 148 (100%) students produced metaphors for the nation, 30 (20%) students did not complete the form at all. If the rate of 20% is considered high, it can be said that students' acquisition of the concept of nation are low.

Giriş

İngilizcede "millet" anlamına gelen nation kelimesi, Latince "doğmak" anlamına gelen nasci fiilinden türetilmiştir. Latince olan nationem kelimesi ise "soy" ya da "ırk"ı ifade etmektedir. Esas olarak ortak kan ve soy bağı anlamını barındıran bu kavram, tarihsel süreçte değişim geçirerek günümüzde kullanılan millet kavramına dönüşmüştür (Yıldırım, 2017). "millet" Arapça bir kelime olmakla beraber bu kelimenin çoğulu ise mileldir. Bu kelime Türk tarihinde "budun", batı dillerinde ise yukarıda belirtildiği gibi "nation" kelimesini karşılığıdır. Önceden millet kelimesi din ve mezhebi veya din ve mezhebe bağlı olan cemaati ifade ederdi (Keskin, 1999).

Millet kavramı ile ilgili birçok farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımların bazılarını bakıldığında; Millet, aynı tarihi kökten gelen, kültür ve gelenek ortaklığı gösteren, genellikle aynı topraklarda ve ekonomik alanda yaşayıp aynı dili konuşan insan topluluğu şeklinde

tanımlanmıştır (Doğan, 2010). Türk Dil Kurumu'na göre (2017) Millet, “çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu” olarak tanımlanmaktadır. Atatürk milleti; dil, kültür, mefkure (ülkü) birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve toplumsal heyet olarak açıklamıştır. Türk Milleti'ni ise; siyasi varlıkta, dil, yurt, ırk ve menşei de birlik olan tarihi ve ahlaki yakınlığı bulunan, zengin hatıra ve mirasa sahip, beraber yaşama isteğinde samimi olan, milli mirasın korunmasında müşterek iradeye sahip Türk insanlarının vücuda getirdiği bir cemiyet olarak tarif etmiştir (Turan vd., 2006).

Ülken'e (1943) göre, milleti tarif edebilmek için dört ayrı niteliği göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bunlar: Coğrafi temel, nüfus, işleyiş tarzı, kültür birliğidir. Eröz (1987), millet denilen en büyük sosyal zümreyi, birçok düşünürün tek faktörle açıklamaya çalıştığını; böyle bir sosyal, kültürel ve tabii gerçeği, bu şekilde açıklanmaya çalışılmasının ilmi bir davranış olmadığını belirtmektedir. Taşer'e göre milleti oluşturan unsurlar içine iktisat, ticaret gibi ekonomik unsurlar sokulmamalıdır. Bu unsurlar, milleti daha kudretli, refahlı ve hür kılmak için uygulanan unsurlardır. Milleti oluşturan ana unsurlar ise din, lisan, anane ve romantizmdir. Taşer, romantizmi sevgi ile bağdaştırmış ve onu iman unsuru kadar değerli görmüştür. Ona göre seven insan ihanet edemez (Çatak, 2010).

Yukarıda yapılmış olan millet tanımlarına bakıldığında hâkim olan iki tür mevcut anlayışın var olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi, objektif millet anlayışı, diğeri ise kültürel millet anlayışıdır. Objektif millet anlayışı, millet oluşumunda aynı ırk, dil ve dini esas alırken; kültürel millet anlayışı ise, millet oluşumunda kültür, gönül, ülkü birliği ile birlikte yaşama ve ortak tarih şuurunun var olması esasına önem vermektedir (Aydın, 1998). Ayrıca milletin oluşumu için toplumda tarihsel, kültürel gibi bazı özelliklerin belirginleşmesi gerekmektedir. Milletin üyeleri olan insanlar ortak bir kültürü paylaştıklarına yönelik bir inancı hissetmeye başladıklarında ve ortak kültür çerçevesinde hareket etmek zorunda olduklarını fark ederek milletin bir üyesi olarak kendilerini kabul ettiklerinde, o zamandır ki milletle dayanışması, kültürel ve iletişim kurması kolaylaşacaktır (Akıncı, 2014).

Millet ve Milliyetçilik

Millet ve milliyetçilik kavramının bugünkü anlamı Fransız İhtilali ile ortaya çıkmış olup, Fransız ihtilali ile yükselen milliyetçiliğin temelinde ise milli egemenlik, bağımsızlık, eşitlik ve laiklik gibi prensipler yatmaktaydı. Avrupa'da milliyetçilik anlayışının esasları ise belli sınırlar

içerisinde aynı dili konuşan, aynı kültürü paylaşan ve birlikte yaşama duygusuna sahip olan millet kavramına dayanmaktadır (Sarıay, 2004).

Hobsbawn'a (2010) göre milliyetçilik, milletlerden önce gelir. Milletlerin devletleri ve milliyetçilikleri ortaya çıkarmadığını bunun tam tersi olarak, milliyetçiliklerin ve devletlerin, milletleri oluşturduğunu ifade etmiştir. Milliyetçilik "çağın ruhu"nun bir parçası olduğu kadar aynı ölçüde daha eski motif, hayali canlandırma ve fikirlere de bağlıdır. Zira milliyetçilik farklı düzeyde faaliyet gösterebileceği gibi; bir siyasî ideoloji ve toplumsal hareket türü olduğu kadar bir kültür biçimi olarak da görülebilir (Smith 1994). Gellner,'e (1992) göre milliyetçilik, millet ve devletten ayrı olamaz. Milletler ve devletler ise koşullara bağlı olarak oluşmuşlardır; ama bu kavramları oluşturan koşullar ise aynı değildir. Millet ve devletin birbirinden bağımsız birer olgu olduğunu belirterek, iki insanın ancak aynı kültürü paylaşmaları halinde aynı millettten sayılabileceğini söylemiştir (Akt. Bilge, 2017: 478).

Anderson (1995) milliyetçiliğin ve milliyetin özel bir kültürel yapımlar türü olduğunu açıklayarak devamında bu kavramların doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için bunların tarihsel varlıklarını nasıl kazandıkları, zaman içerisinde anlamlarının nasıl değiştiği ve niçin, bugün, böyle derin bir duygusal bir geçerlilik kazandığının iyi bir şekilde incelemesi gerektiğini belirtmiştir.

Etnik milliyetçilikte ise millet, genetik soyla bağlanmış bir toplum olarak algılanır ve millî kimlik, etnik kimlik, mit ve hafızadan beslenir. Ancak her iki milliyetçiliğin de benzer yanları söz konusudur. İkisi de homojen bir millet arzu ederler (Şimşek, 2009). Etnisitenin anlam olarak ne ifade ettiği veya nasıl –hangi kavramsal veya metodolojik yordamla– tanımlanıp incelenebileceği veya ortak bir kabulün olduğunu belirtmek zordur. Genellikle etnisiteyi, grup sınıflandırması, etnik grup temelli bir aidiyet biçimi, etnik kimliğin kurucu özü veya bir grubun diğer gruplardan ayırt edilebilme ölçütü olarak değerlendirildiği görülmektedir (Yalçiner, 2014). Smith'e (2002) göre, millet kendisinden çok daha eski ve yaygın olan etnin modern mirasçısı ve dönüşmüş halidir. Bu yüzden millet modern öncesi etnisitenin sembol ve mitlerinin hepsini birden kendinde toplamaktadır. Sosyolojik anlamları sorgulanmaya çalışılan kimlik, etnisite, etnik kimlik ve milliyetçilik kavramlarını birey boyutunda ele almaktan ziyade topluluk ve toplum temelde ele alınması daha doğru olacaktır (Yanık, 2013).

Sosyal Bilgiler Dersi ve Millet Kavramı

Anadolu coğrafyasında hemen hemen bin yıldır aynı kaderi yaşayan insanların, ortak tarih ve kültürel çeşitliliğe sahip olmasına rağmen, Türk Milleti'nin içerisinde hâlâ tarih, ölkü ve kültürel yapı gibi milleti oluşturan önemli unsurlara, aidiyet yönünden farklı tutum geliştiren bireylerin mevcudiyeti aşikârdır. Bu olgunun (birçok açıdan sorgulanabileceği gibi) eğitim açısından da sorgulanması gerekmektedir.

Amerika Birleşik Devleti bünyesinde barındırdığı farklı ırk, dil, din..vb. unsurlara sahip insanların oluşturduğu; toplama bir millete, yapay bir kültüre ve tarihe sahip olma (Şan ve Haşlak, 2012) dezavantajını taşımasına rağmen; millet unsurlarına bağlı olarak gelişen terör problemi ise hemen hemen bulunmamaktadır. Amerika'da 2017 yılında, sadece DEAŞ destekli iki terör eylemi kayda geçirilmiştir (CNN Library, 2018). Bu durumun nedenlerinden biri olarak; bu ölkede millet kavramının, reel amaca uygun, planlı ve sistematik bir şekilde öğrenenlere kazandırıldığı söylenebilir. Sosyal bilgilerdeki standartlar, eyaletlerdeki insanların ihtiyacına göre belirlenmişlerdir. Bazı eyaletlerin sosyal bilgiler standartları incelendiğinde genel olarak tarih, vatandaşlık bilgisi ve yönetim, kültür temaların içinde millet kavramına ilişkin doğrudan veya dolaylı standart ve kazanımların oluşturulduğu görülmektedir (Web-1; Web-2; Web-3). İncelenen üç eyaletten Louisiana'nın diğer eyaletlere göre daha fazla millet kavramına önem verdiği görülmektedir. Bu durum, devlet politikası ile eğitim politikasının belli bir hedef doğrultusunda yönlendirildiğinin ihtimalini bize sunmaktadır.

ABD eğitim sistemi, bireylerine güçlü bir liderlik ölküsü kazandırmakla beraber sahip olduğu farklı ırk, din ve dil gibi unsurları ise bir kültür zenginliği olarak vatandaşlarına benimsetmektedir. Amerika'daki güçlü millet anlayışının temellerini, eğitim politikasının aracı olarak kullandığı – iyi bir vatandaş yetiştirme amacıyla- sosyal bilgiler dersi ile gerçekleştirmektedir. Kısaca, sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere, millet kavramı ve bunu oluşturan unsurlarını benimsetmeye, devlete olan bağlılıklarını ise sağlamlaştırmaya çalışmaktadırlar.

Türkiye'de ise sosyal bilgiler dersiyle gelecek nesilleri biçimlendirecek olan bir millet kavramı ve milleti oluşturan unsurların kazanım olarak zayıf olduğu, ayrıca üzerinde etkili bir planlama ve planlı ilerleme bulunmadığı görülmektedir. Sekizinci sınıf ders programında iki saat olarak yer alan T.C. inkılâp tarihi dersine bakıldığında, kavramın bir anda doruk noktasına ulaştığı görülmektedir. Kısacası sosyal bilgiler dersinin millet kavramı yönünden zayıf, T.C.

inkılâp tarihi dersinin ise zengin olduğu görülmektedir. Sekizinci sınıf öğrencilerinde var olan sınav kaygısı, günümüz eğitim istikrarsızlığı ve ders saatinin yetersiz olması gibi problemler düşünüldüğünde öğrencilerin kazanımlarının yeterliliği konusu da şimdilik tartışmalıdır.

Türkiye’de sosyal bilgiler dersi ile millet kavramının kazanımında, öğrenenlere öncelikli olarak objektif millet anlayışını kazandırmaktan ziyade, kültürel millet anlayışının kazandırılmasının; ayrıca objektif millet anlayışının kültürel bir zenginlik olarak değerlendirilmesinin öğretim açısından fayda sağlayacağı; Türk Milleti ve milleti oluşturan kültürel unsurları ise güçlendireceği söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerine millet kavramını kazandırırken öğrencilerinin sosyo- kültürel özelliklerini dikkate almalıdır. Öğretmenler, öğrencilerinin bu kavrama yönelik duyuşsal ve bilişsel düzeyleri ile hazırbulunuşluklarının ne düzeyde olduğunu belirleyip buna göre yöntem ve teknikleri uygulaması gerekmektedir. Bu durum millet kavramının öğretimde ki temel amacına fayda sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerde öğretim programının temel felsefesine ve öğretim programının genel amacına uygun bir millet kavramının öğrencilere kazandırılması için öğrencilerin hazırbulunuşluğunu örnek olay yöntemi gibi farklı yöntem ve tekniklerle belirleyebilirler. Bilinenlerin dışında, bu çalışmada olduğu gibi, öğrencilerin kavramlara yönelik bilişsel veya hem bilişsel hem de duyuşsal hazırbulunuşluklarını belirlemek için öğretmen tarafından basit bir metafor araştırması yapılabilir. Buna uygun bir strateji izlenerek de öğrenenlere sağlıklı bir kavram öğretimi sağlanabilir.

Ders kitaplarındaki, millet kavramının yeri ve sayısı (TBMM, BM gibi özel isimler hariç) incelendiğinde, beşinci sınıf ders kitabında bu kavramın toplam 3 kere; ders kitabının öğrenme alanlarında ise kavram “kültür ve miras” da 2, “küresel bağlantılar” da ise 1 kere tekrarlanmaktadır (Evirgen vd., 2017). Altıncı sınıf ders kitabında 57 kere millet kavramını geçtiği, ünitelerde ise “İpek Yolu’nda Türkler”de 27, “ülkemin kaynakları”nda 1, “ülkemin ve dünya” da 10, “demokrasi serüveni”nde 15, “elektronik yüzyıl” da ise 4 kere bu kavram tekrarlanmaktadır (Karakaya, Midilli ve Güven, 2017). Yedinci sınıf ders kitabında da 57 kere millet kavramının geçtiği görülürken, ünitelerinde ise, “iletişim ve insan ilişkileri”nde 6, “Türk tarihinde yolculuk”ta 8, “yaşayan demokrasi” de 32, “ülkeler arası köprüler” de ise 11 kere millet kavramına yer verilmiştir (Ünal vd., 2017). MEB’in (2017a) yayımladığı yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, kazanımlar açısından incelendiğinde bu programın içerisinde

millet kavramına doğrudan yer verilmediği; yine MEB'in (2017b) yayımladığı T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nda millet kavramının kazanımına yönelik ifadelere bu programda yer verildiği ve sekizinci sınıf öğretmen kılavuz kitabında ise millet kavramının yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir (Ataş, 2017).

Düzyer açısından incelendiğinde 4 ile 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan millet kavramının; sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere dördüncü ve beşinci sınıflarda giriş düzeyinde, altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde geliştirme düzeyinde, yedinci sınıf sosyal bilgiler dersinde ise pekiştirme düzeyinde verildiği görülmektedir (Bilgili, 2016).

Bu çalışma öğrencilerin metafor yolu öğrencilere ait olan bilişsel ve duyuşsal yargılarını ortaya konularak elde edilecek verilerin ileride kullanılabilir çalışmalara kısmen de olsa yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki farklı etnik grupların bulunduğu bir okulda öğrencilerin genel olarak millet kavramına ilişkin metaforik algılarının belirlenerek incelenmesi, çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma millet kavramı öğretimindeki sorunların çözüme yönelik olarak yapılacak olan araştırmalara özgün fikirler sunuyor olması ise bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Bu amaç dâhilinde yanıt aranan diğer alt amaçlarda ise:

1. Öğrenciler millet kavramı içerisinde yer alan kültür, birlik, ülkü, vatan gibi kavramları ne düzeyde kullanmaktadırlar?
2. Millet kavramını oluştururken öğrenciler, etnik ayrımcılığa yönelik metaforlar üretip üretmeyeceklerine dair yanıtlar bu çalışmada aranacaktır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden "*olgubilim (görüngübilim, fenomenolojik) deseni*" kullanılmıştır. Olgubilim (phenomenoloji) deseni farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak bu tanışıklık olguları tam olarak anladığımız

manasına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan, aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Ek olarak belirtmek gerekir ki fenomenoloji özlerin bilimi değil, bilincin bilimidir (Turgut, 2014). Olgubilim deseninin özellikleri ile bu çalışma içeriğinde yer alan öğrencilerin millet kavramına yönelik algıları, anlayışları ve yukarıda belirtilen diğer unsurların tarafımızdan derinlemesine incelenecek olması, bu araştırmanın görüngübilim deseni ile uyumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, Siirt il merkezindeki bir ortaokulda öğrenim gören toplam 148 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemenin belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Belli özellikler taşıyan kişiler üzerinde bir çalışma yapılmak istenmesi ölçüt örnekleme örnek olarak gösterilebilir (Büyüköztürk vd., 2016). Bu çalışmada ölçüt olarak Türk, Arap, Kürt kökenli öğrencilerin öğrenim gördüğü bir okul seçilmiştir. Seçilen okulun idaresi tarafından okuldaki öğrencilerin kesin olmamakla beraber etnik olarak birbirine yakın bir oranda olduğu belirtilmiştir. Çalışma grubuna ait veriler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Sınıf	Erkek		Bayan		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
5. Sınıf	21	58	17	42	38	100
6. Sınıf	19	51	18	49	37	100
7. Sınıf	20	55,5	16	44,5	36	100
8. Sınıf	21	57	16	43	37	100
Toplam	81	55	67	45	148	100

Çalışma grubunu oluşturan 148 öğrencinin; 81 (% 55)'i erkek, 67 (% 45)'inin bayan olup, sınıfların kendi içerisindeki dağılımları yaklaşık olarak sırasıyla; 5. sınıf (f=26), 6. sınıf (f=25), 7. sınıf (f=24), 8. sınıf (f=25) oluşturmaktadır.

Tablo 2

Çalışma Grubundan Forma Cevap Veren Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıfa Göre Frekans ve Oransal Dağılımı

Sınıf	Cevaplayanlar		Cevaplamayanlar		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
5. Sınıf	27	71	11	29	38	100
6. Sınıf	31	84	6	16	37	100
7. Sınıf	27	75	9	25	36	100
8. Sınıf	33	89	4	11	37	100
Toplam	118	80	30	20	148	100

Çalışma grubunu oluşturan 148 öğrenciden 118 (% 80)'i hazırlanmış olan forma cevap vermişken, 30 (% 20)'si cevap vermemiştir. Sınıf bazında cevap verenlerin oranı incelendiğinde, en çok cevap veren sınıfın 6. sınıf olduğu 33 (% 89); en düşük cevap veren sınıfın ise 27 (% 71) ile 5. sınıfın olduğu görülmektedir. Cevaplamayanlar arasındaki oranlara baktığımızda ise en yüksek oranın 11 (% 29) ile 5. sınıf, en düşük oranın 4 (% 11) 8. sınıf olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerinin “millet” kavramına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, öğrencilere “Millet.....a/e benzer. Çünkü” ifadesinin yer aldığı bir form dağıtılmıştır. Öğrencilere, formda benzetmenin herhangi bir şeye yapılabileceği belirtilerek, çünkü ifadesi ile de metaforun gerekçesini yazmaları istenmiştir. Öğrencilere ilgili metaforun üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini aktarmaları için yeterli süre tanınmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Metaforların aracılığı ile kategorilerin belirlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Veriler içerik analizine uygun olarak çözümlenmiştir. İçerik analizi, insan davranışlarını ve doğasını belirlemek için sıklıkla kullanılan; belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2016).

Verilerin analizi ve yorumlanma aşaması, benzer çalışmalardan yararlanılarak düzenlenmiştir (Coşkun, 2010). Çalışma grubundan elde edilen veriler; (1) kodlama ve ayıklama, (2) örnek metafor derleme, (3) kategori geliştirme, (4) geçerlilik ve güvenilirlik ve (5)

verilerin bilgisayar ortamına aktarılması olmak üzere beş aşamada analiz edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Kodlama ve Ayıklama Aşaması: Bu aşamada her iki araştırmacı tarafından; öncelikle öğrencilerin ürettikleri metaforlar incelenerek boş bırakılan ya da anlamsız ifadeler ayıklanmıştır. Geri kalan formlar numaralandırılarak bilgisayara aktarılmıştır. Bu doğrultuda tespit edilen 30 form araştırma kapsamı dışında bırakılarak toplam 118 form üzerinden çalışma yürütülmüştür.

Örnek Metafor Derleme Aşaması: Bu aşamada metaforlar bilgisayar ortamında incelenerek aynı metaforlardan her metaforu temsil eden birer örnek metafor ifadesi seçilmiştir. Örnek metafor derleme aşamasında seçilen ifadeler millet kavramına ait içerik analizinde analiz sürecini ve yorumlarını geçerli kılmak amacıyla kullanılmıştır.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşama öğrencilerin ürettikleri metaforlar gruplara ayrılarak “millet” kavramına ilişkin farklı kategoriler elde edilme aşamasıdır. Bu aşamada 118 metafor tekrar incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ile 8 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlilik ve Güvenirlik Aşaması: Güvenilirliği sağlamak için 118 metaforun yer aldığı liste ile 8 farklı kavramsal kategorinin yer aldığı liste bir uzmana verilerek birinci liste ile ikinci listeyi eşleştirmeleri istenmiştir. Uzmanlar tarafından oluşturulan liste araştırmacı tarafından oluşturulan liste karşılaştırılarak görüş birliği ve ayrılıklarının sayıları belirlendikten sonra çalışmanın güvenirliliği, Miles ve Huberman (1994)'ın “Güvenirlik= ((Görüş Birliği):(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı))x 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

$$[Güvenirlik= ((111):(111+7))x100 \Rightarrow Güvenirlik= \% 94]$$

Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki yüzdeler uyumun % 90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenirlilik sağlanmıştır (Saban; 2008).

Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılması Aşaması: Bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılarak 118 metafor ve 8 kavramsal kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve oranı (%) hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, öğrencilerinin “millet” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlar ve bunlarla ilişkili olan 8 farklı kavramsal kategori ve bu kategorilerde yer alan metaforların öğrencilerin ürettiği örnek açıklamalarla desteklenmesine çalışılmıştır.

“Millet” Kavramına İlişkin Metaforlar

Öğrencilerin “millet” kavramına yönelik ürettikleri metaforlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin “Millet” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı ve Yüzelik Oranı

Sıra	Oluşturulan Metaforlar	Frekans	Sıra	Oluşturulan Metaforlar	Frekans	Sıra	Oluşturulan Metaforlar	Frekans
1	Vatan	16	18	Okul	2	35	Defter	1
2	Aile	14	19	Dayanışma	2	36	Karınca	1
3	Topluluk	8	20	Asa	1	37	Öğrenci	1
4	Halk	8	21	Kalp	1	38	Yurttaş	1
5	Toplum	6	22	Tayfa	1	39	Yurttaşlık	1
6	Asker	5	23	Tek Yürek	1	40	Ülke	1
7	Devlet	4	24	Güç	1	41	Kahraman	1
8	İnsan	4	25	Sülale	1	42	Vatanseverlik	1
9	Türkiye	3	26	Kurt	1	43	Sınıf	1
10	Kardeşlik	3	27	Akraba	1	44	Ağacın Yaprakları	1
11	Kardeş	3	28	Akciğer	1			
12	Ordu	3	29	Eğitim	1		Toplam	118
13	Demokrasi	3	30	İlaç	1			
14	Birlik	3	31	Cumhuriyet	1			
15	Vatandaş	2	32	Öğretmen	1			
16	Yardımlaşmak	2	33	Berberlik	1			
17	Bağımsızlık	2	34	İkiz	1			

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, 16 ile 3 frekans arası metaforları 65 öğrenci, 3 frekanslı metaforları ise öğrenci, 2 frekanslı metaforları ise 10 öğrenci, 1 frekanslı metaforları ise 25 toplam öğrenci tarafından metaforlar üretilmiştir. Öğrenciler tarafından belirlenen metaforların frekans olarak en yüksekten en düşüğe doğru sıralandığında; *vatan* (f=16), *aile* (f=14), *topluluk ve halk* (f=8), *toplum* (f=6), *asker* (f=5), *devlet ve insan* (f=4), *Türkiye*, *kardeşlik*, *kardeş*, *ordu*, *demokrasi*, *birlik* (f=3); *vatandaş*, *yardımlaşmak*, *bağımsızlık*, *okul*, *dayanışma* (f=2); *asa*, *kalp*, *tayfa*, *tek yürek*, *güç*, *sülale*, *kurt*, *akraba*, *akciğer*, *eğitim*, *ilaç*, *cumhuriyet*, *öğretmen*, *beraberlik*, *ikiz*, *defter*, *karınca*, *öğrenci*, *yurttaş*, *yurttaşlık*, *ülke*, *kahraman*, *vatanseverlik*, *sınıf*, *ağacın yaprakları* (f=1) olarak görülmektedir.

“Millet” Kavramına İlişkin Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Öğrencilerin “millet” kavramına ilişkin ifade ettiği kategoriler sırasıyla; “*güç olarak algılamaya*, *kozmopolit yapıya*, *bilim ve medeniyet merkezine*, *adil olarak algılamaya*, *yayılmacı düşünceye*, *gerilemeye*, *egemenlik sürecine*, *olumsuz olarak algılamaya*, *sistem olarak algılamaya*, *yenilikçi olarak algılamaya* ve *ata olarak algılamaya yönelik*” olmak üzere 11 kategoride ele alınmıştır (tablo 3). “*çınar*, *okyanus*, *dünya*, *güneş*, *yapboz*, *dağ*, *dünya ve kitap*” metaforları birden fazla kategoride yer alan ortak metaforlardır.

Tablo 4

Öğrencilerin “Millet” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra	Kategoriler	Metafor Adları	Metafor	
			f	%
1	Manevi Birlik	Aile (10), Vatansever (1), Tek Yürek (1), Sülale (1), Kardeşlik (3), Kardeş (3), Birlik (2), Akraba (1), Türkiye (2), Kalp (1), İkiz (1).	25	21
2	Siyasi Birlik	Devlet (3), Vatandaş (2), Birlik (1), Aile (4), Yurttaşlık (1), Ağacın Yaprakları (1).	12	10
3	Birlik	Toplum (6), Halk (8), İnsan (4), Topluluk (8), Karınca (1), Okul (1), Defter (1), Sınıf (1), Aile (1)	31	27
4	Yardımlaşma, Dayanışma	Tayfa (1), Yardımlaşmak (2), Türkiye (1), Güç (1), Dayanışma (2), Öğrenci (1)	8	7
5	Güç	Asa (1), Ordu (3), Kurt (1), Asker (5), Devlet (1), Vatan (1)	12	10
6	Kültür	Eğitim (1), İlaç (1), Öğretmen (1), Kahraman (1),	4	3
7	Konum Açısından	Vatan (18), Akciğer (1), Ülke (1), Okul (1).	21	18
8	Bağımsızlık	Bağımsızlık (2), Demokrasi (3).	5	4
Toplam			118	100

“Millet” Kavramına Yönelik Kategoriler

1. Manevi Birlik

Millet oluşumunda gerekli olan manevi duyguların bu kategorideki oranı %22 olarak belirtilmiştir. Bu kategorinin içinde yer alan metaforlar ise şu şekildedir: Aile (f=10), vatansever (f=1), tek yürek (f=1), sülale (f=1), kardeşlik (f=3), kardeş (f=3), birlik (f=2), akraba (f=1), okul (f=1), Türkiye (f=1), kalp (f=1), ikiz (f=1). Bu metaforlar 26 öğrenci tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan metaforlara ilişkin örneklerin bazıları aşağıda verilmiştir:

“Millet aileye benzer. Çünkü ailede herkes birbirine yardım eder.”

“Millet kalbe benzer. Çünkü bir millet tek yürektir.”

“Millet tek yüreğe benzer. Çünkü millet tek yürektir.”

“Millet sülaleme benzer. Çünkü sülalemde birlik var.”

“Millet akrabalara benzer. Çünkü o birlik içindedir.”

“Millet kardeşliğe benzer. Çünkü birlikte güçlüyüz.”

“Millet Türkiye’ye benzer. Çünkü hepsi kardeştir.”

“Millet kardeşe benzer. Çünkü kardeşler birbirine bağlıdır ya millette birbirine öyle bağlıdır.”

“Millet beraberliğe benzer. Çünkü hepimiz kardeşiz.”

“Millet ikizlere benzer. Çünkü ikizler aynı düşünür aynı hisseder.”

“Millet vatansevere benzer. Çünkü milleti vatanseverler ayakta tutar.”

“Millet ağacın yapraklarına benzer. Çünkü devlet ağaç ise yaprakları millettir.”

2. Siyasi Birlik

Öğrenciler tarafından millet oluşumunda temel olan siyasi birliğe vurgunun yapıldığı bu kategoride, 12 öğrenci tarafından metafor üretilmiştir. Bu metaforların diğer kategorilere göre oranı ise %24’ünü oluşturmaktadır. Bu metaforlar sırasıyla şöyledir: Devlet (f=3), vatandaş (f=2), birlik (f=1), aile (f=4), yurttaşlık (f=1), ağacın yaprakları (f=1). Bu kategoriye ilişkin örnek metaforlar aşağıda verilmiştir.

“Millet vatandaşa benzer. Çünkü bu ülkenin vatandaşları milleti oluşturur.”

“Millet birliğe benzer. Çünkü herkes bir bağ ile birbirine bağlıdır. O bağ bayraktır.”

“Millet aileye benzer. Çünkü bir bayrak altındadır.”

“Millet devlete benzer. Çünkü millet devletsiz hiçtir.”

“Millet yurttaşlığa benzer. Çünkü herkesin sorumluluğu vardır.”

3. Birlik

Millet kavramını ne manevi ne de siyasi olarak değerlendirmeyen öğrencilerin, millet kavramını bu kategoride birleştirici, birlik sağlayan bir unsur olarak ön plana çıkardıkları görülmüştür. Millet kavramının birlik olarak ön plana çıkarıldığı bu kategoride yer alan 9 metafor, 31 öğrenci tarafından üretilmiştir. Diğer metafor kategorileri içindeki oranı ise %27 olmuştur. Metaforlar sırasıyla şu şekilde yer almıştır: Toplum (6), halk (8), insan (4), topluluk (8), karınca (1), okul (1), defter (1), sınıf (1), aile (1). Örnek metaforlar ise şu şekildedir:

“Millet topluma benzer. Çünkü millet toplumlardan oluşur.”

“Millet aileye benzer. Çünkü birlik vardır.”

“Millet halka benzer. Çünkü halklardan oluşur.”

“Millet okula benzer. Çünkü insanlar kaynaşır.”

“Millet insana benzer. Çünkü insandan meydana gelmiştir.”

“Millet topluluğa benzer. Çünkü topluluklarda birdir.”

“Millet karınca benzer. Çünkü beraberlerdir.”

“Millet deftere benzer. Çünkü her sayfası insandır.”

“Millet sınıfa benzer. Çünkü sınıf millet gibi birlik ve beraberlik vardır.”

4. Yardımlaşma ve Dayanışma

Millet kavramıyla ilişkilendirilen bu kategoride öğrencilerin, yardımlaşma ve dayanışma temelli metaforları ifade ettikleri görülmektedir. Bu metaforlar, tayfa (f=1), yardımlaşmak (f=2), Türkiye (f=1), güç (f=1), dayanışma (f=2), öğrenci (f=1). bu kategorinin oluşumunda 8 öğrenci tarafından üretilen 6 metafor yer almaktadır. Bu metaforlar toplam metaforlar içerisinde ise % 7’lik bir oranı kapsamaktadır. Örnek metaforlar aşağıda verilmiştir:

“Millet tayfaya benzer. Çünkü herkes birbirine yardım eder.”

“Millet güce benzer. Çünkü insanlar kenetlenmiş bir biçimde birbirini korur ve yardımlaşır.”

“Millet yardımlaşmaya benzer. Çünkü yardımlaşma olmasa ayakta duramayız.”

“Millet Türkiye’ye benzer. Çünkü Türkiye demek dayanışma demektir.”

“Millet dayanışmaya benzer. Çünkü hep dayanışma halindedirler.”

“Millet öğrenciye benzer. Çünkü bir şey olursa herkes birbirine danışır.”

5. Güç

Öğrenciler millet kavramıyla ilgili bu kategoride güç temelli metaforları ön plana çıkarmışlardır. Bu metaforlar, asa (f=1), ordu (f=3), kurt (f=1), asker (f=5), devlet (f=1), vatan (f=1). bu kategorinin oluşumunda 6 öğrenci tarafından üretilen 12 metafor yer almaktadır. Bu metaforlar toplam metaforlar içerisinde ise % 10’luk bir oranı kapsamaktadır. Bu kategoriye ilişkin metafor örnekleri şöyledir:

“Millet vatana benzer. Çünkü Ölümsüzdür.”

“Millet asaya benzer. Çünkü ülkeye güç verir.”

“Millet devlete benzer. Çünkü milleti devlet yönetir.”

“Millet ordu benzer. Çünkü millet kuvvetlidir.”

“Millet askere benzer. Çünkü gerekirse savaşır.”

“Millet askere benzer. Çünkü asla yılmaz.”

“Millet askere benzer. Çünkü hiç yılmaz.”

“Millet kurda benzer. Çünkü kimseye muhtaç değildir.”

6. Kültür

Öğrenciler millet kavramını bu kategoride kültürü temel alarak metaforları ön plana çıkarmıştır. Bu metaforlar, eğitim (f=1), ilaç (f=1), öğretmen (f=1), kahraman (f=1). bu kategorinin oluşumunda 4 öğrenci tarafından üretilen 4 metafor yer almaktadır. Bu metaforlar toplam metaforlar içerisinde ise % 3’lük bir oranı kapsamaktadır. Bu kategoriye ilişkin metafor örnekleri şöyledir:

“Millet eğitime benzer. Çünkü eğitim kültürleştirir.”

“Millet ilaca benzer. Çünkü milletimiz insanlığa ilaç gibidir.”

“Millet öğretmene benzer. Çünkü öğretmen kültürlüdür.”

“Millet kahramana benzer. Çünkü geçmişten günümüze millet içinde kahramanlar vardır.”

7. Konum Açısından

Öğrenciler millet kavramını bu kategoride, konumu temel alan metaforları ön plana çıkararak ifade etmişlerdir. Genellikle öğrenciler burada bir mekan olarak ya da bir yer olarak metaforları bu kategoriye yerleştirmişlerdir. Burada yer alan metaforlar sırasıyla: vatan (f=18), akciğer (f=1), ülke (f=1), okul (f=1). bu kategorinin oluşumunda 21 öğrenci tarafından üretilen 4 metafor yer almaktadır. Bu metaforlar toplam metaforlar içerisinde ise % 18’lik bir oranı kapsamaktadır. Bu kategoriye ilişkin metafor örnekleri ise şöyledir:

“Mille vatana benzer. Çünkü vatansız millet olmaz.”

“Millet vatana benzer. Çünkü vatan= Türkiye”

“Millet vatana benzer. Çünkü onu oluşturan şeydir.”

“Millet akciğere benzer. Çünkü vatanın önemli bir parçasıyız.”

“Millet okula benzer. Çünkü aynı yerde yaşayıp aynı yerde yaşıyoruz.”

“Millet ülkeye benzer. Çünkü her ülke millettir.”

8. Bağımsızlık

Öğrenciler millet kavramını bu kategoride bağımsızlığı temel alarak metaforları ön plana çıkarmıştır. Burada yer alan metaforlar sırasıyla: Bağımsızlık (f=2), Demokrasi (f=3). Bu kategorinin oluşumunda 5 öğrenci tarafından üretilen 2 metafor yer almaktadır. Bu metaforlar toplam metaforlar içerisinde ise % 4’lük bir oranı kapsamaktadır. Bu kategoriye ilişkin metafor örnekleri ise şöyledir:

“Millet bağımsızlığa benzer. Çünkü o özgürdür.”

“Millet bağımsızlığa benzer. Çünkü kendi kararını kendi verir.”

“Millet demokrasiye benzer. Çünkü demokrasi millet için gereklidir.”

“Millet demokrasiye benzer. Çünkü demokrasi millettir.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışma grubunu oluşturan 148 öğrencinin; 81 (%55)'i erkek, 67 (%45)'inin bayan olup, sınıfların kendi içerisindeki dağılımları yaklaşık olarak sırasıyla; 5. sınıf (f=26), 6. sınıf (f=25), 7. sınıf (f=24), 8. sınıf (f=25) oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan 148 öğrenciden 118 (%80)'i hazırlanmış olan forma cevap vermişken, 30 (%20)'si cevap vermemiştir. Sınıf bazında cevap verenlerin oranı incelendiğinde, en çok cevap veren sınıfın 6. sınıf olduğu 33 (%89); en düşük cevap veren sınıfın ise 27 (%71) ile 5. sınıfın olduğu görülmektedir. Cevaplamayanlar arasındaki oranlara baktığımızda ise en yüksek oranın 11 (%29) ile 5. sınıf, en düşük oranın 4 (%11) 8. sınıf olduğu görülmektedir.

Öğrenciler tarafından belirlenen metaforların, frekans olarak en yüksekten en düşüğe doğru sıralandığında; vatan (f=16), aile (f=14), topluluk ve halk (f=8), toplum (f=6), asker (f=5), devlet ve insan (f=4) olarak görülmektedir. Öğrencilerin “millet” denilince kavramına ilk olarak “vatan” kavramını cevap olarak vermesi olumlu olarak değerlendirmektedir. Bilindiği üzere vatansız, bir milletin millet olarak var olma şansı düşüktür. Öğrenciler bu açıdan değerlendirildiğinde millet kavramının özlerinden birini anladıkları görülmektedir. Millet kavramında yer alan diğer unsurların ise düşük frekanslarla metafor olarak verildiği görülmektedir. Ulusoy ve Erkuş (2015) tarafından yürütülen benzer bir çalışmada öğrenciler, vatan kavramını bireylerden oluşan topluluk ve bir milletin savaşıla elde ettiği yer olarak görüp, ikisini birbirinden ayrılmaz bir parça olarak tanımlamaktadır. Vatan üzerine yapılan başka bir çalışma (Gömlüksiz ve Üner, 2016) da ise, ortaokul öğrencileri vatan kavramına ilişkin olarak çalışmamızdaki sekiz kategoriden farklı olarak, dört kategoride toplam 19 metafor geliştirmişlerdir. Bu araştırmaya benzer olarak yapılan (Özkan ve Taşkın, 2014; Gömlüksiz ve Üner, 2016) çalışmalarda, millete ait metaforlardan olan “aile”, öğrenciler tarafından vatan kavramı ile özdeşleştirilen en fazla metaforlardan biri olup, “aile”den sonra ise “ev” metaforu karşımıza çıkmaktadır. Sadık ve Sarı (2012) tarafından yapılan ve demokrasi algısının ortaokul öğrencileri tarafından metaforlar aracılığıyla ifade edilmesini konu alan çalışmada da, öğrencilerin demokrasiyle ilgili kullandıkları metaforları en çok etkileyen etken olarak “aile”yi tespit ettikleri görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin katılarak, milli değerler üzerine yapılan çalışmada ise toplam 71 tane geçerli metafor üretilmiş, bunlar içerisinde bayrak (f=16) ve kültür (f=10) metaforları en fazla ifade edilen metaforlar olarak yer almıştır (Karaçanta, 2013).

Bu çalışmada milletin tanımı ile oluşturulmuş olan kategorilere karşılaştırmalı olarak incelenmesi için millet kavramına tekrar değinmek gerekmektedir. Millet, çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, ortak bir tarihi geçmişi olan, sevinçte ve kederde bir olan yani aynı duyguyu paylaşan, amaçları veya ülküsü ve gelenek- göreneği bir olan insan topluluğudur. Kategorilere bakıldığında; birlik %27, manevi birlik %21, konum açısından %18, siyasi birlik %10, güç %10, yardımlaşma ve dayanışma %7, bağımsızlık %4, kültür %3, olarak görülmektedir. Kategoriler incelendiğinde, öğrencilerin en fazla birlik ve manevi birlik; en az ise kültür ve bağımsızlığın kategorileştirdikleri görülmektedir. Fidan ve Ay (2013) tarafından yapılan çalışmada ise “millet” kavramı “kültür” ve “kültürel miras” ile ilişkilendirilmiş olup, bunlar en çok ifade edilen metaforlar olarak çalışmada yer almıştır. Bu çalışmadaki diğer kategoriler göz önünde bulundurulduğunda, milleti oluşturan ülkü unsuruna öğrenciler tarafından hemen hemen hiç değinilmediği görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, millet kavramının yapısı içerisinde var olan ülkü unsurunun öğrenciler tarafından bilinmediği veya öğrencilerin farkında bile olmadıkları söylenebilir. Aydın (2010) tarafından yapılan ve ortaokul öğrencilerinin coğrafya ile ilgili metaforlarını konu edinen çalışmada da tıpkı millet tanımındaki “ülkü” unsurunun eksikliği gibi, coğrafya tanımında geçen “insan-çevre etkileşimi”, “coğrafya-insan ilişkisi” gibi kavramların öğrencilerin ifade ettikleri metaforlar arasında yer almadığı görülmektedir. Bu çalışmalar dâhilinde öğrencilerin kavramları tanımlarken kazanımları gerekli olan; önemli ve asli unsurları kendilerinde yapılandırmadıkları görülmektedir.

Girişte belirtildiği gibi öğrenciler millet kavramına ait kazanımları elde ederken öncelikli olarak ülkü, duygu ve kültür birliğini fark etmeli; ayrıca kendi duygu ve düşüncelerine uygun unsurları yapılandırmaları ve özümsemeleri gerekmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin duygu birliğine yönelik olan önemli metaforlara yer verdikleri görülürken, ülkü kavramına dair hiçbir metafora rastlanılmaması öğretmenlerimizin bu konuda daha hassas olmaları gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Ortak tarih anlayışı ve kültür unsurunun ise yine frekans olarak çok düşük olduğu görülmektedir. Bazı öğrencilerin “Millet vatana benzer. Çünkü vatan= Türkiye”, “Millet ülkeye benzer. Çünkü her ülke millettir.” İfadeleri ile öğrencilerin milleti sadece vatan toprağı olarak değerlendirdikleri ve sınırlandırdıkları görülmektedir. Hâlbuki milleti, Türkiye kalıbı ile sınırlandırmamak gerekmektedir. Eröz (1987), millet denilen zümrenin, sadece aynı coğrafya parçası üzerinde yan yana oturan insanlar topluluğı olmadığını belirtmektedir.

Çalışma grubunu Arap, Kürt ve Türk öğrencilerin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda hiçbir ayrıştırıcı veya ırkçı bir ifadeye rastlanılmamıştır. Kategorilere bakıldığında farklı etnik unsura sahip öğrencilerin millet kavramına ilişkin yorumlamada kavramsal eksiklikleri bulunmasına rağmen bazı öğrencilerde “millet” kavramının ve birlik şuurunun kazandırıldığı görülmektedir.

148 (%100) öğrenciden 118 (%80)’i millet kavramıyla ilişkili olan forma yanıt vermiş olmasına rağmen, öğrencilerin 30’u yani %20’si ise bu forma hiç cevap vermemiştir. Yüzde 20 oranı, yüksek bir oran olup; eğer ki millet kavramı bu oranlar dâhilinde değerlendirilecek olunursa, çalışma grubundaki öğrencilerin millet kavramına yönelik kazanım yeterliliklerinin düşük olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersi ile ülkenin eğitim felsefesinin bulunduğu ortak noktalarından biride genel olarak; okullarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin normlarına saygılı ve iyi yetişmiş, yurttaşların oluşturulmasıdır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için gerekli olan temel yollardan biri ise milli birliği sağlayacak olan temel kavramların, öğrenciler tarafından iyi bilinmesi ve özümsemesidir. Bu kavramlar, ulusal birliğin güçlenmesine katkı sağlayacağı gibi başta terör olmak üzere birçok problemin asgari düzeye inmesine de yardımcı olacaktır. Öğrenciler tarafından bu kavramlar benimsenmeyip, özümsemedikçe ülkemizde iyi bir vatandaş yetiştirilmesinin mümkün olamayacağı açıktır. Bu doğrultuda;

Öneriler

1. Millet kavramının Türkiye ile sınırlı olmadığı farkındalığı öğrencilere kazandırılmalıdır.
2. Objektif millet anlayışından ziyade, kültürel millet anlayışını muhteva eden kazanımların; sosyal bilgiler ders kitabında sistematik, planlı ve sarmal bir şekilde verilmesi milli bağların kuvvetlenmesine fayda sağlayabilir.
3. Ders kitaplarında yer alan millet kavramının kapsamı arttırılarak, öğrenciler için gerekli olan kavram kazanımları sağlanmalıdır.
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin metafor ile öğrencilerin, millet kavramına yönelik bilişsel veya hem bilişsel hem de duyuşsal hazırbulunuşluk düzeylerini belirleyebilecekleri hazır formlar oluşturulabilir.
5. Yukarıda belirtildiği gibi öğrencilerin millet kavramına yönelik öğrenci düzeyleri belirlenmeden, “öğrencilerde istenilen kazanımların elde edilemeyeceği” vurgusu öğretmen kılavuz kitaplarında vurgulanmalıdır.

6. Milli eğitimin ve sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarına uygun bir planlama yapılarak öğrencilerde millet kavramının oluşumuna yönelik kazanımlar oluşturulmalıdır.
7. Öğretmen kılavuz kitapları kaldırılmamalıdır.

Kaynakça

- Akinci, A. (2014). Milliyetçilik kuramları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 131.
- Anderson, B. (1995). *Hayali cemaatler milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. İskender Savaşır (Çev.). İstanbul: Metis.
- Ataş, Ç. (2017). *İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Korza.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), s. 1293-1322.
- Aydın, F. (1998). Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.19,42. Atatürk ve Milliyetçilik içinde s. 757- 756.
- Bilge, M. (2017). Verili olandan icat edilmişliğe millet ve milliyetçilik. *International Journal Of Management Economics & Business / Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(2), 475-485. doi:10.17130/ijmeb.2017228695
- Bilgili, Ali. S. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programı. Ali S. Bilgili (Ed.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s.35- 59). Ankara: Pegem.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- CNN Library, (2018). "US Terrorist Attacks Fast Facts" 04.03.2018 tarihinde <https://edition.cnn.com/2013/04/18/us/u-s-terrorist-attacks-fast-facts/index.html> sitesinden indirilmiştir.
- Çatak, M. (2010). *Dündar Taşer'in fikir hayatı*. Ankara: Türk Ocakları.

- Çoşkun, M. (2010). Lise öğrencilerinin 'iklim' kavramıyla ilgili zihinsel imgeleri (metaforları). *Turkish Studies*, 5(3), s. 919- 940.
- Doğan O. (2010). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi (2. Baskı)*. Ankara: Sözkese.
- Eröz, M. (1987). *Atatürk Milliyetçilik Doğu Anadolu*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Eraslan Çapan, B. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12), s.140-154.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., Öztürk, S., Özdural, Z. (2017). *Ortaokul sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabı*. İstanbul: Bilnet.
- Fidan, N. K. ve Ay, T. S. (2013). Öğretmen adaylarının “kültürel miras” kavramına ilişkin metaforları. *Turkish Studies*, 8 (12), s. 1135-1152.
- Gömleksiz, M. N ve Güner, Ü. (2016). Ortaokul öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies*, 11(2), s. 1409-1420.
- Hosbawn, E. J. (2010). 1780’den günümüze milletler ve milliyetçilik “program, mit, milliyetçilik”. Osman Akınhay (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Karaçanta, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin milli değerlere yönelik metaforları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), s.107-114.
- Karakaya, F. M., Midilli, A., Güven, N. G. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler 6 ders kitabı*. Ankara: Sevgi.
- Keskin, M. (1999). *Atatürk’ün millet ve milliyetçilik anlayışı*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- MEB (2017a). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara. 01.03.2018 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden indirilmiştir.
- MEB (2017b). T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf). Ankara. 01.03.2018 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=355> adresinden indirilmiştir.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded source book. (2. Edition)*, London: Sage.

- Özkan, R. ve Taşkın, M. A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17). s. 889-906.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 55, s. 459-496.
- Sadık, F. ve Sarı, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: ilköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), s. 48-62
- Sarınay, Y. (2004). *Türk Milliyetçiliğinin tarihi gelişimi ve Türk Ocakları (1912- 1931)*. İstanbul: Ötüken.
- Smith A. D. (1994). *Milli kimlik*, Bahadır Sina ŞENER (Çev.). İstanbul: İletişim.
- Smith, A. D. (2002). Küresel çağda milletler ve milliyetçilik, Derya Kömürcü (Çev.). İstanbul: Everest.
- Şan, M. K. ve Haşlak, İ. (2012). Asimilasyon ile çokkültürlülük arasında amerikan anaakımını yeniden düşünmek. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(1), s. 29- 54.
- Şimşek, U. (2009). Milliyetçilikler ve milletin oluşumu üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), s. 81- 96.
- Türk Dil Kurumu (2017). 13.11.2017 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden erişilmiştir.
- Turgut, Y. (2014). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: nicel ve nitel. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (s.191-248) Ankara: Anı.
- Turan, R., Safran, M., Hayta, N., Şahin M., Çakmak, M. A., Dönmez, C. (2006). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. Ankara: Gazi.
- Ulusoy, K. ve Erkuş, B. (2015). Sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin öğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), s. 147- 158.
- Ülken, H. Z. (1946). *Sosyoloji*. İstanbul: Remzi.
- Ünal, F., Özdemir, H., Ünal, M. Evirgen, Ö. F., Dağ, Ö., Kutay, S. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler 7 ders kitabı*. Ankara: MEB.

Yalçiner, R. (2014). Etnisite ve milliyetçilik: eleştirel bir değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 69(01), s. 189-215.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, E. (2016). Millet ve milliyetçiliğe dair kavramlar ve sınıflandırmaların ötesinde: yeni bir model önerisi. *International Journal Of Management Economics & Business Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(28), 123-141. doi:10.17130/ijmeh.20162819849

Yanık, C. (2013). Etnisite, kimlik ve milliyetçilik kavramlarının sosyolojik analizi. Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (20), s. 225-237.

Web-1. <http://secondaryedu.ccs.k12.nc.us/files/2015/02/Social-Studies-Essential-Standards-Grade-8.pdf> adresinden 04.03.2018 tarihinde erişilmiştir.

Web-2. <https://www.louisianabelieves.com/docs/default-source/academic-curriculum/standards---k-12-social-studies.pdf?sfvrsn=17> adresinden 04.03.2018 tarihinde erişilmiştir.

Web-3. <https://www.georgiastandards.org/Georgia-Standards/Documents/Social-Studies-6-8-Georgia-Standards.pdf> adresinden 04.03.2018 tarihinde erişilmiştir.